

สันติภาพบนทางสามแพร่ง
The Peace on the Triple Junction

พระนราศักดิ์ วรธมโม (ธรรมศรีใจ)¹,

วิโรจน์ วิชัย², สมหวัง แก้วสุฟอง³,

สุวิน ทองปิ่น⁴ และ จรัส ลีกา⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,4,5}

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่²

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่³

PraNarasuk Varadhammo, (Dhamjaidee)¹,

Viroj Vichai², Somwang Kaewsufong³

Suwin Thongpan⁴ and Jaras Leeka⁵

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus, Thailand^{1,4,5}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Chiangmai Campus, Thailand²

Chiang Mai University, Thailand³

Corresponding Author, E-mail: warathammo@gmail.com

บทคัดย่อ

หลากหลายองค์การพยายามค้นหาเหตุแห่งความขัดแย้งและแนวทางในการสร้างสันติภาพ ซึ่งผู้เขียนได้สรุปสาเหตุของความไม่สงบสันติสุขของบรรดาผู้รู้ เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้รับทราบถึงเหตุและปัจจัยของปัญหาและมองหนทางในการแก้ไขและสร้างสันติภาพจึงได้นำเสนอแนวทางสร้างสันติภาพไว้ดังนี้แนวคิดโดยฮันส์กัลตุง คือ การยอมรับความหลากหลายและการพึ่งพาอาศัยกันมาร์ติน ลูเธอร์คิงจูเนียร์ คือการแสดงออกด้วยการไม่ให้ความร่วมมือการประท้วงด้วยสันติวิธีและการไม่ใช้ความรุนแรงรวมถึงมาตรการคว่ำบาตร คานธี และ อองซาน ซู จี มีความสอดคล้องกันโดยใช้หลัก อหิงสา ดื้อแพ่ง ขันติอดทนต่อการกระทำของ

* วันที่รับบทความ: 1 กันยายน 2562; วันที่แก้ไขบทความ 20 มิถุนายน 2562; วันที่ตอบรับบทความ: 21 มิถุนายน 2562

Received: September 1, 2019; Revised: June 20, 2019; Accepted: June 21, 2019

ฝ่ายตรงข้าม สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) พบว่า มีแนวคิดคล้ายกันโดยใช้หลักไตรสิกขา ในการฝึกเจริญสติสร้างสันติภาพจากภายในสู่สันติภาพภายนอก ซึ่งเริ่มที่ตนเอง แล้วแผ่ขยายสู่ครอบครัว สังคม และโลก สืบไป

คำสำคัญ: สันติภาพ; ทางสามแพร่ง

Abstract

Many organizations seek out conflicts and creative approaches. the author concludes the cause of peace unrest. in order for the reader to know the causes and factors of the problem and look for way to correct and create peace. The peace process is presented as follows. Johan Galtung concept is to accept diversity and dependence Martin Luther King Jr. It is an expression of non cooperation, peaceful, protest, and do not violence, including measures that. Gandhi and San suu Kyi is consistent with the main nonviolence, Tolerance, tolerance to opposition. Somdet Prabuddhakosajarn (Prayudt payutto) and ThichNanh Hanh finding a similar concept using the threefold principle. in peace training create peace from within to external peace. start at self expand to family society and the world abiding.

Keywords: Peace; Sam Prang

บทนำ

ความปรารถนาของมวลมนุษยชาติได้แก่การดำรงชีวิตอย่างสงบสันติสุขปราศจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและทรัพย์สิน แต่สิ่งเหล่านี้ไม่เคยเกิดมาอย่างถาวรเลยก็ว่าได้ ตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติจนถึงปัจจุบัน เราจะเห็นได้ว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่คู่กับสังคมมนุษย์เสมอมา เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์ขาดความพอดีและย่อมมองหาสิ่งที่ดีกว่าเสมอ จึงเกิดการแย่งชิงและครอบครองในสิ่งที่ตนปรารถนา ขณะเดียวกันสิ่งที่มนุษย์ก้องร้องตะโกนก็คือ สันติภาพ เสรีภาพ ซึ่งดูเหมือนว่าจะอยู่ไกลเกินที่ไขว่คว้า หรือว่ามนุษย์เหล่านั้นไม่รู้จักสันติภาพอย่างแท้จริงหรือกำลังไม่รู้จักสถาบันเพื่อเศรษฐกิจและสันติภาพ (The Institute for Economics and Peace : IEP) ได้เผยแพร่รายงานดัชนีชี้วัดสันติภาพโลก หรือ Global Peace Index (GPI) ประจำปี 2016 ไปเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน ที่เพิ่งผ่านมา โดยบทความมุ่งทบทวนแบบแผนของสันติภาพและความรุนแรงในระดับโลก ในระยะ 9-10 ปี ที่ผ่านมา รวมทั้งวิเคราะห์ทบทวนภาพเกี่ยวกับความรุนแรงในแต่ละระดับชั้น

ซึ่งทั้งหมดนี้ ไม่ใช่ของใหม่เสียทีเดียว หากแต่เป็นการเรียบเรียงและต่อยอดจากองค์ความรู้ที่หลายท่านได้มอบไว้ให้แก่แวดวงการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ดัชนีชี้วัดสันติภาพโลก หรือ GPI เป็นการวัดประเมินโดยอาศัยเกณฑ์อันประกอบด้วยดัชนีชี้วัด 23 ตัวแปร จำแนกเป็น 3 หมวดหมู่ คือ (1) สถานการณ์ความขัดแย้งภายในและระหว่างประเทศที่เกิดขึ้น (The ongoing Domestic and International Conflict) (2) ความมั่นคงปลอดภัยของสังคม (The Societal Safety and Security) และ (3) กิจกรรมและแสนยานุภาพทางการทหารในแต่ละพื้นที่ (The Militarisation) ทั้งหมดนี้จะป็นเกณฑ์นำไปเก็บข้อมูลประเทศทั่วโลก 163 ประเทศผลลัพธ์ปรากฏว่า โลกในภาพรวมของปีนี้ มีระดับสันติภาพน้อยลงกว่าเมื่อปีก่อนพอสมควร โดยหมวดหมู่ของตัวแปรที่ดูดีขึ้น คือ กิจกรรมและแสนยานุภาพทางการทหาร ที่แม้ว่าบางประเทศจะยังหมกมุ่นกับการสะสมอาวุธ แต่ประเทศส่วนใหญ่ในโลกมีทิศทางของการตัดงบประมาณการทหารลง ส่วนหมวดหมู่ที่ดูดีขึ้นให้ระดับสันติภาพโลกดูตกต่ำลง คือ สถานการณ์ความขัดแย้งภายในและระหว่างประเทศ กับ ความมั่นคงปลอดภัยของสังคม ทั้งนี้ แคมเปญของสถานการณ์สันติภาพตกต่ำมากที่สุดในปี 2016 นี้ ถ้านับในแง่ภูมิภาคก็ได้แก่ ภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ถ้านับในแง่ประเทศก็คือ ประเทศซีเรีย ส่วนแคมเปญของสถานการณ์สันติภาพมากที่สุดในปีเดียวกันนี้ ถ้านับในแง่ภูมิภาคก็คือยุโรป ส่วนถ้านับในแง่ประเทศก็ได้แก่ ประเทศไอซ์แลนด์

ในการแสวงหาและโยยหาสันติภาพที่ดูเหมือนจะเลื่อนรางเลื่อนลอยนั้น เราทั้งหลายจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งไร้สันติภาพ โดยใช้หลักการของอริยสัจ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ เหตุเกิดขึ้น ณ ที่ใดให้ดับที่นั่น หรือเปรียบได้ดั่งนายแพทย์ที่จะรักษาโรคร้ายจำต้องวินิจฉัยการเกิดของโรคร้ายนั้นเสียก่อน จึงจะทำการรักษาได้อย่างถูกต้องและถูกวิธี ดังนั้นอะไรคือสาเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้งความไม่สงบสันติสุข กลุ่มคนและหลากหลายองค์กรพยายามค้นหาเหตุแห่งความขัดแย้งและแนวทางในการสร้างสันติภาพ ซึ่งผู้เขียนได้สรุปสาเหตุของความไม่สงบสันติสุขของบรรดาผู้รู้ เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้รับทราบถึงเหตุและปัจจัยของปัญหา โดยจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งคือทัศนคติ ที่มีอคติ เมื่อเกิดอคติจะไปสู่การเลือกปฏิบัติและเมื่อเลือกปฏิบัติก็จะไปสู่ความขัดแย้ง ไปจนถึงความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมเศรษฐกิจ การศึกษา ความเชื่อในทางศาสนาและวัฒนธรรมทั้งยังรวมไปถึงภัยพิบัติทางธรรมชาติอันเกิดจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ทุกสังคมทั่วโลกไม่เว้นแม้แต่สังคมไทยเอง แล้วเราจะสร้างสันติภาพที่แท้จริงให้เกิดได้อย่างไร และจะเริ่มต้น

จากทิศทางใด ผู้เขียนจึงใคร่แนะนำเสนอทางทางเลือกในการสร้างสันติภาพให้ท่านผู้อ่านได้พิจารณาตามทัศนะของท่านผู้อ่านเอง และให้คุณค่าต่อการสร้างสันติภาพนี้อย่างไร เหมือนกันหรือแตกต่างตั้งอยู่บนพื้นฐานอันใด ซึ่งเมื่อเข้าใจในมิติการสร้างสันติภาพเหล่านี้แล้ว การแสวงหาเหตุและปัจจัยเพื่อก้าวไปสู่แนวทางในการสร้างสันติภาพย่อมชัดเจนยิ่งขึ้น

บทหนทางแพรงที่ 1 สันติภาพในมิติทางตะวันตก

โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung, 1969 : 43) เสนอว่าสันติภาพอาจแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ สันติภาพเชิงลบ คือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรงทางตรง ไม่มีการทำร้ายกัน สังคมมีความสงบ ซึ่งเราสามารถเรียกได้ว่าสังคมมีความเป็นปกติสุข และ สันติภาพเชิงบวก คือสภาวะที่สังคมมีความสงบสุข ปราศจากความรุนแรง ผู้คนมีสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียม ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ได้รับความเคารพ ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ มีความยุติธรรม มีความสมดุลทางธรรมชาติ ซึ่งเราเรียกสภาวะเช่นนี้ว่า สันติสุขทฤษฎีความรุนแรงที่น่าสนใจ คือ การมองความรุนแรงของของโยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) โดยมองความรุนแรงเป็นระดับของความรุนแรง หรืออาจเรียกว่าชั้นของความรุนแรง ซึ่งกัลตุงนำเสนอการมองความรุนแรงเป็น 3 ชั้นดังนี้

ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence)

หากอธิบายอย่างง่าย คือ ชั้นที่อยู่บนสุดเราก็จะมองเห็นได้ง่ายที่สุดและลึกลงมาก็จะมองเห็นหรือทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น ชั้นบนสุดของความรุนแรงคือความรุนแรงที่เห็นชัดที่สุดซึ่งเรียกว่า ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) ความรุนแรงในชั้นนี้มองเห็นได้ง่ายเพราะผลของความรุนแรงมักเป็นความรุนแรงที่กระทำต่อร่างกายและผลของความรุนแรงเป็นไปในเชิงทำลายร่างกายเชิงกายภาพโดยผู้กระทำความรุนแรงทางตรงนี้จะเห็นบุคคลกระทำต่อบุคคล ซึ่งในกรณีที่เราจะนึกถึงที่สุดคือความตายยกตัวอย่างเช่นการฆาตกรรม การใช้อาวุธสงครามประหัตประหารกัน เป็นต้น ในชั้นที่สองลึกลงมาซึ่งเรียกว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) ปัญหาของชั้นนี้คือผู้กระทำความรุนแรงไม่ใช่บุคคลแต่เป็นโครงสร้างนั่นเอง สามารถอธิบายได้อย่างง่ายที่สุดคือโครงสร้างหรือระบบใด ๆ ก็ตามที่ทำให้ขัดขวางต่อการพัฒนาศักยภาพสูงสุดที่จะดำเนินไปได้ของชีวิตมนุษย์ผู้หนึ่งโครงสร้างหรือระบบเหล่านั้นเรียกว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้างยกตัวอย่างเช่น ปัญหาความรุนแรงที่

เกิดจากช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่มองไม่เห็นแต่ทำให้เกิดความเจ็บปวดและการเรียกร้องสิทธิอันพึงมีพึงได้

ชั้นที่ลึกที่สุดของความรุนแรงนั้นกลับดึงให้ข้อสรุปว่า ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) กล่าวคือ ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างมายาคติในการทำให้คนในสังคมเชื่อว่าสิ่งที่ตนพบเห็นหรือสิ่งที่กำลังกระทำอยู่เหล่านั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ยกตัวอย่างความเชื่อแบบชาตินิยมที่คับแคบ ได้แก่ชาตินิยมแบบชาตินิยมที่ถือว่าเชื้อชาติไทยเท่านั้นที่เป็นไทยเชื้อชาติจีนหรือเชื้อชาติมลายูไม่มีสิทธิเป็นไทย ยิ่งไปกว่านั้นชาตินิยมแบบชาตินิยมดังกล่าวยังควบคู่กับชาตินิยมที่เน้นวัฒนธรรมจำเพาะกล่าวคือต่อเมื่อนับถือศาสนาพุทธและพูดไทยเท่านั้นถึงจะเป็น “ไทย” ชาตินิยมดังกล่าวก่อให้เกิดความรุนแรงก็ได้เพราะคนไทยจำนวนไม่น้อยที่นับถือศาสนาคริสต์หรืออิสลามที่พูดไทยไม่ได้ให้กลายเป็นพลเมืองชั้นสองเป็นต้น

ทฤษฎีสันติวิธีของ มาร์ติน ลูเธอร์คิงจูเนียร์ Martin Luther King, Jr. (2005 : 169) ได้นำเสนอ “สันติวิธี” หรือ “ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง” โดยการนำการเคลื่อนไหวพลเรือนในการรณรงค์แบบสันติวิธีที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้คนอเมริกันผิวสีได้รับสิทธิเท่าเทียม โดยเขาได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของมหาตมะคานธีที่ว่า “สันติวิธีไม่ใช่สัญลักษณ์ของความอ่อนแอ หรือความขลาดกลัว” ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ 1. การเผชิญความเกลียดชังด้วยความรักด้วยวิธีการที่ว่าบาตรประท้วงเมื่อมีการประท้วงเขามักจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ “ความรัก” เสมอแม้จะต้องเผชิญหน้ากับความเครียดแค้นชิงชังก็ตาม โดยได้ย้ำให้เห็นว่าเราไม่ต้องการความขมขื่นเป็นอันขาด ถ้าเราปล่อยตัวให้จมอยู่ในความเกลียดชังแล้วยุคใหม่ก็จะเข้ารอยเดิมเราจะต้องเผชิญความเกลียดชังด้วยความรัก

2. การใช้กำลังบังคับด้วยแรงใจ การเอาวิญญาณของตนมาเผชิญหน้ากับทรราชโดยไม่ยอมแพ้หรืออ่อนแอต่ออุปสรรคที่จะเกิดขึ้น สันติวิธีไม่ใช่สัญลักษณ์ของความอ่อนแอหรือความขลาดกลัว ดังที่พระเยซูได้แสดงให้เห็นว่าการยืนหยัดในสันติวิธีเปลี่ยนความอ่อนแอไปสู่ความเข้มแข็งและก่อให้เกิดความกล้าหาญเมื่อเผชิญกับอันตราย

ในมิติของผู้เขียนมองว่า แนวคิดโยฮันกัลตุงคือสันติภาพที่ครอบคลุมทั้งธรรมชาติมนุษย์ สังคมและโลก ทั้งหมดนี้จะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการคือ “ความหลากหลาย” และการพึ่งพาอาศัยกันทำให้เกิดความสมดุลทางนิเวศทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่มีการใช้ความรุนแรงเป็นทางออก แก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่าง

สร้างสรรค์ ปราศจากสภาวะความรุนแรง ทั้งความรุนแรงโดยตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดสันติสุขและสันติภาพในแบบสังคมพหุนิยม ในขณะที่แนวคิดของ มาร์ติน ลูเธอร์คิงจูเนียร์ คือ การแสดงออกด้วยการไม่ให้ความร่วมมือการประท้วงด้วยสันติวิธีและการไม่ใช้ความรุนแรงรวมถึงมาตรการคว่ำบาตรซึ่งบุคคลทั้ง 2 เป็นที่ยอมรับกว้างขวางในการศึกษาเรื่องสันติภาพ แต่ก็ยังมีได้ทำให้การสร้างสันติภาพบรรลุเป้าหมายและประสพผลได้แบบเบ็ดเสร็จถาวร

หนทางแพรงที่ 2 สันติภาพในมิติตะวันออกแบบ อหิงสา

มหาตมะคานธี Phramaha Hansa Dhammhaso (2017 : 377-386) ชาวอินเดียที่คนทั่วโลกรู้จักยกย่องในความกล้าหาญอดทนต่อสู้ นำมวลชนชาวอินเดียนำสามร้อยล้านคนกอบกู้เอกราชจากอังกฤษด้วยวิธีการไม่ใช้ความรุนแรงได้สำเร็จในหลักการและการปฏิบัติที่ทุกคนรู้จักคือ “อหิงสา” “สัตยาเคราะห์” โดยเริ่มต้นด้วยการไม่เห็นแก่ตัว การอยู่ร่วมกัน ความเสมอภาค สมณะ ถ่อมตน เรียบง่าย ตัดดินไม่ทะเยอทะยาน มีความหนักแน่น จริใจเข้าได้กับทุกวรรณะ โดยสิ่งเหล่านี้ได้รับการหล่อหลอมจากการเลี้ยงดูของครอบครัว การเรียนรู้และแนวทางศาสนา ปัจจยัตถ์กล่าวเป็นเข้าหลอมให้ มหาตมะคานธีเป็นบุคคลผู้ซึ่งมวลชนเกิดพลังศรัทธาอย่างมากมาย กลายเป็นพลังของการสร้างสันติภาพ คานธี ได้นำหลักการของ อหิงสา ไปทดลองปฏิบัติจริงโดยการเอาชนะความโกลาและกิเลสทั้งมวล ด้วยการบำเพ็ญพรหมจรรย์ ควบคุมกาย วาจา ใจอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสละทรัพย์สินเงินทอง เป็นการแสดงถึงใจที่มีความอดทนและเข้มแข็งอย่างมาก เป็นแบบอย่างให้กับชาวอินเดีย แนวทางการสร้างสันติภาพของท่านนั้น เป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งที่ไม่เป็นธรรม เน้นการไม่ใช้ความรุนแรง เป็นการใช้ความรัก ความเมตตาต่อศัตรู เพื่อให้ศัตรูกลายเป็นมิตร หรือที่ทุกคนรู้จักกันในนามว่า “อหิงสา สัตยาเคราะห์” หรือการต่อสู้โดยไม่ใช้กำลังหรืออาวุธเข้าต่อสู้ ซึ่งต้องใช้ความอดทนเห็นใจฝ่ายปรปักษ์ และการยอมรับทุกซ์ด้วยตนเอง อีกทั้งคานธียังนำศาสนาและการเมืองมาปฏิบัติควบคู่กัน เพื่อใช้ในการนำสันติภาพ จนอินเดียได้รับความยุติธรรมและได้รับเอกราชจากอังกฤษ คำกล่าวของ คานธี ว่า Phraphonmamangkhlachan (2018 : 1) “โลกตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความสัตย์จริงที่ได้มีความสัตย์จริงที่นั่นย่อมมีความสุขสงบ ที่ใดขาดความความสัตย์จริงที่นั่นจะมีแต่ความอลเวง วุ่นวาย ความสัตย์จริงเป็นสิ่งที่คำจุนโลกไม่มีใครจะสามารถทำลายความสัตย์จริงได้อหิงสาฝัง

อยู่ในสัจจะเช่นเดียวกับที่สัจจะฝังอยู่ในอหิงสา เพราะฉะนั้นจึงกล่าวว่าอหิงสากับสัจจะนั้นเป็นด้านทั้งสองของเหรียญอันเดียวกันจะแยกด้านใดด้านหนึ่งออกจากกันไม่ได้ ข้าพเจ้าต้องการหลีกเลี่ยงความรุนแรง

สันติวิธี คือ กฎข้อแรกของศรัทธาของข้าพเจ้ามันคือกฎข้อสุดท้ายในความเชื่อของข้าพเจ้า” ผู้เขียนมีทัศนะว่าแนวคิดอหิงสาตามทัศนะของมหาตมะคานธีนั้น เริ่มต้นจากความศรัทธาในสัจจะหรือพระเป็นเจ้าความรักต่อสรรพสิ่งต่างๆ ดังนั้นจึงใช้ความรุนแรงต่อชีวิตของฝ่ายตรงข้ามไม่ได้ไม่ได้ คานธี สร้างสันติภาพด้วยวิธีการแบบอหิงสา ต่อต้านรัฐบาลอังกฤษด้วยการดื้อแพ่งเพื่อเรียกร้องให้ฝ่ายตรงข้าม ใช้เหตุผลและจิตสำนึกให้ตระหนักถึงความจำเป็นมนุษย์ด้วยกัน ได้เปลี่ยนแปลงความคิดให้เขากลับมาเป็นพันธมิตรด้วยความเต็มใจ แต่การสร้างสันติภาพของคานธีก็ยังมีสิ่งที่ต้องแก้ไข ดังจะเห็นได้จากความขัดแย้งระหว่างชาวมุสลิมและชาวฮินดูในอินเดียจนเกิดการนองเลือดไปทุกหัวระแหง จึงได้มีการเจรจากันระหว่างพรรคคองเกรส กับสันนิบาตมุสลิม หลังจากได้รับอิสรภาพแล้วจึงได้แบ่งเป็น 2 ประเทศ คือ อินเดีย และปากีสถาน ซึ่งต่อมามหาตมะคานธี ก็ถูกลอบสังหารโดยชาวฮินดูผู้คลั่งศาสนาที่ไม่ต้องการให้อินดูสมานฉันท์กับมุสลิม เขาสิ้นใจก่อนแพทย์จะมาถึงในวัย 78 ปี

หนทางแห่งที่ 3 สันติภาพในมิติของพุทธศาสนา

พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า “สันติภาพ มาจาก สันติ + ภาวะ ภาวะแปลงเป็นไทยก็เป็น ภาพ ภาวะก็คือความเป็น เอาไปต่อท้ายอะไรก็ได้แทบจะไม่มี ความหมายในตัวสันติภาพก็คือ ภาวะแห่งสันติ ได้แก่ ตัวสันติภาพนั่นเอง ในทัศนะของท่าน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ภาวะที่เป็นสันติก็คือภาวะที่มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคม สามารถที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสามัคคี มีความรักและช่วยเหลืออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งเป็น ทัศนะที่สอดคล้องกับทัศนะของนักสันติวิธีของโลกตะวันตก ในแง่ที่มองว่ามนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมต้องหาแนวทางในการที่จะอยู่ร่วมกันโดยปราศจากความขัดแย้ง ปราศจากการใช้อาวุธในการทำสงครามทำร้ายซึ่งกันและกัน อันนำมาซึ่งความสูญเสียของชีวิตและทรัพย์สิน พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่า สันติภาพจะเกิดขึ้นได้ไม่ควรละเลยมิติด้านจิตใจ เพราะสันติภาพที่แท้จริงต้องเกิดขึ้นจากจิตใจของมนุษย์ก่อน トラบใดที่จิตใจของบุคคล ยังมีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นเชื้อแห่งความขัดแย้ง สันติภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นไม่ได้ ซึ่งสันติภาพภายในนี้ จะอยู่ในระดับความรู้แจ้งทำให้จิตมีอิสรภาพ หลุดพ้น

จากรากเหง้าของกิเลส จึงหมายถึง วิมุตติ คือความหลุดพ้น ดับกิเลส ไม่มีทุกข์ ซึ่งมนุษย์สามารถพัฒนาได้สูงสุดจนถึงขั้นที่เรียกว่า นิพพานได้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวถึงความหมายของสันติภาพในสังคมทั่วไปและสาเหตุของความขัดแย้งดังนี้ ชาวโลกมักมองสันติภาพแค่ความสงบภายนอก มักจะไม่มองลึกเข้าไปถึงภายในจิตใจ คือ เขามองสันติที่ความสงบเรียบร้อยของสังคม การไม่รบราฆ่าฟัน ไม่มีสงคราม อยู่กันโดยไม่เบียดเบียนอย่างนี้ เขาเรียกว่า สันติภาพ สันติภาพอย่างนี้คือความอยู่ดีมีสุขของประชาชนหรือสังคมหรือของทั้งโลกท่าน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้แสดงหนทางที่จะนำไปสู่หนทางสันติภาพที่แท้จริง คือ สันติภาพในจิตใจ และเมื่อเกิดสันติ (ความสงบ) ภายในจิตใจแล้วแต่ละคนมีสันติอยู่ในจิตใจ ก็จะประกอบเข้าเป็นสังคมเป็น โลกที่มีสันติ พระพุทธศาสนา คือการศึกษาเพื่อสันติภาพ ตัวแท้คือสิ่งที่พระพุทธศาสนาจะทำให้เกิดขึ้นก็คือ สันติภาพที่แท้จริง ตัวพระพุทธศาสนาเป็นการศึกษา หมายความว่า ข้อปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ทั้งหมดหรือระบบการปฏิบัติในพระพุทธศาสนา นี้ เป็นการศึกษาทั้งสิ้น คำว่า ศึกษา เป็นภาษาบาลี แปลว่าการศึกษาแนวคิดของท่าน ป.อ.ปยุตฺโต ได้เสนอแนวทางแห่งสันติภาพตามแนวพระพุทธศาสนา สรุปลไว้ใน ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา 3 อย่างนี้ เป็นเครื่องพัฒนามนุษย์ที่จะทำให้เข้าถึงตัวความจริง คือ ความสงบ ที่เรียกว่า สันติภาพหรือพระนิพพาน

ท่านได้อธิบายเสนอแนะข้อพิจารณา เพื่อการสร้างสันติภาพเพื่อความสงบหรือการแก้ปัญหาแต่ละด้านมี ดังนี้

- 1.ปฏิบัติต่อ วิถี ให้ถูกต้อง เปลี่ยนจากความเห็นผิดมาเป็นความเห็นถูก ให้ปฏิบัติด้วยการแนะนำถกเถียงตามวิธีการแห่งปัญญา คือ พุดจาสนทนาด้วยเหตุผล ซึ่งเป็นการให้การศึกษาแก่เขา และจะทำได้แค่ไหน ก็สุดแต่ความสามารถของเขา แต่เราจะไม่มองเป็นปฏิปักษ์และไม่ใช้กำลังบังคับ หรือ ประหัตประหารกัน คือมีท่าที่เป็นมิตรและใช้วิธีการแห่งปัญญา

2. ไม่เอาความต่างทางศาสนา มาซ้ำเติมความต่างพวกเพื่อหนุนความขัดแย้ง หรือทำร้ายซึ่งกันและกัน

3. สร้างจิตสำนึกใหม่ในการรวมกลุ่มของมนุษย์ ขยายความสัมพันธ์ถึงกันและกัน เป็นเดียวกันทั่วโลก

4. พัฒนาภาวะจิตใจไร้พรมแดน ถ้ามมนุษย์ศึกษาถูกต้องเป็นสิกขาจริงมนุษย์ยิ่งพัฒนาไป

5. ยอมรับความเป็นสากลเหมือนกัน คือ หลักความจริงที่เป็นกลางๆ เช่น มีความเมตตาที่เป็นสากลต่อมนุษย์ด้วยกัน

6. มีท่าทีอนุรักษ์สัจจะต่อมนุษย์ด้วยเมตตาต่อสัจธรรมด้วยปัญญา โดยเริ่มจากจุดความเมตตา เป็นเรื่องสากลไร้พรมแดน อันมีอยู่ในจิตใจของคนเป็นธาตุของความเป็นมนุษย์ตามศักยภาพที่มีอยู่โดยธรรมชาตินี้ แล้วนำมนุษย์ก้าวต่อไปสู่การอยู่ร่วมกันสร้างสรรค์สงบสันติสุขให้แก่ชาวโลกทั้งหมด **ดิช นัท ฮันท์** มหาเถระฝ่ายมหายานนิกายเซน ผู้ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจให้แก่คนทั้งโลก ชาวเวียดนามผู้นี้มีผลงานที่โดดเด่นมากมาย หนังสือหลายเล่มของท่านมียอดจำหน่ายสูงมาก ทั้งใน อเมริกาและยุโรป ท่านกล่าว พุทธศาสนาเป็นวิถีชีวิต เนื่องด้วยคติข้อหนึ่งที่แพร่อยู่ในพุทธศาสนา มหายาน คือ วิถีทางพุทธธรรม คือ วิถีทางแห่งชีวิต ท่านจึงนำธรรมสู่ชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกลมหายใจ เพื่อนำสู่ “สติ” และ “สันติ” เพราะท่านไม่เชื่อเรื่องการใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาแต่เชื่อในสันติวิธี คือ สิ่งที่ขบวนการชาวพุทธทำคือ อุทิศตัวเพื่อสันติภาพโดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด เป็นการต่อสู้ที่อุทิศตัวซึ่งมีแรงขับเคลื่อนมาจากภายใน คือ เมตตา กรุณา และหว่านความรักลงไปจิตใจของผู้คน ท่านมีแนวคิดที่ว่า พุทธศาสนาต้องรับใช้สังคมหรือพุทธศาสนาเพื่อสังคม(Engaged Buddhism) จะมัวเจริญสติเจริญภาวนาอยู่ในวัดอย่างเดียวไม่ได้ ท่านจึงช่วยเหลือผู้คนและสังคมด้วยวิถีแห่งสติและสันติตามแนวทางพระพุทธศาสนา **ดิช นัท ฮันท์** เรียกการนำพุทธศาสนามาปฏิบัติในแนวทางนี้ว่า เป็นการฝึกปฏิบัติ “พุทธศาสนาเพื่อสังคม” (Engaged Buddhism) โดยยึดหลักสันติวิธี ซึ่งมีหัวใจสำคัญอยู่ตรงที่ “การเป็นหนึ่งเดียวกัน” หมายถึงความรักที่ไม่แบ่งแยก ไม่มี “ฉัน” หรือ “เธอ” กล่าวให้ง่ายคือ เราต่างเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน **ดิช นัท ฮันท์** ได้ก่อตั้งหมู่บ้านพลัมท่านตระหนักดีว่าพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องมีสิ่งของที่เข้มแข็ง ซึ่งสิ่งนี้ หมายถึง หมู่ผู้ปฏิบัติธรรมหรือพุทธบริษัท 4 ที่ประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นชุมชนแห่งกัลยาณมิตรที่ท่านได้จัดตั้งหมู่บ้าน “พลัม” เพื่อเป็นชุมชนแบบอย่างการปฏิบัติธรรมแห่งพุทธบริษัท 4 โดยเน้นการเจริญสติในชีวิตประจำวันอย่างตระหนักรู้ในแต่ลม หายใจเข้าออก และกลับมาอยู่กับปัจจุบันขณะ

ดิช นัท ฮันท์ กล่าวว่า สันติสุขและสันติภาพนั้น มิได้อยู่ที่ใดหากแต่สถิตอยู่ในจิตใจของเราทุกขณะและจะเผยแสดงให้เราได้ประสบสัมผัสเมื่อจิตใจของเราเปิดกว้างและว่างพอสำหรับการรู้ตัว ทัวพร้อมด้วยวิถีแห่งสติ ชีวิตของเราจึงจะเป็นอิสระงดงามและสันติสุขได้อย่างแท้จริง **ดิช นัท ฮันท์** มีความสามารถในการสร้างแรงจูง เช่น การนำศาสนิกชนกลับมาสู่

ภายในดังนี้ ในระหว่างวันเมื่อเธอฝึกเดินในวิถีแห่งสติ แต่ละย่างก้าวจะนำเธอกลับมาสู่ปัจจุบัน แต่ละย่างก้าวจะช่วยให้เธอได้สัมผัสกับสิ่งสวยงามสิ่งที่เป็นจริง หลังการฝึกปฏิบัติเช่นนี้ 2-3 สัปดาห์ ความเบิกบานย่อมเกิดขึ้นเธอจะคลายปมต่างๆภายในตัวเองได้ เธอจะสามารถเปลี่ยนแปลงพลังงานทางลบให้กลายเป็นความเบิกบานและความสุขสันติ พระพุทธองค์ตรัสว่า “สิ่งที่ควรใช้ในการฝึกปฏิบัติ แรกสุดคือตัวเราเอง ความรักที่เรามีให้แก่ผู้อื่น ความสามารถที่จะรักผู้อื่นนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะรักตัวเราเอง” ถ้าเธอไม่สามารถดูแลตัวเองได้ไม่สามารถยอมรับตัวเองได้ เธอจะยอมรับผู้อื่นได้อย่างไรเธอจะรักเขาหรือเธอได้อย่างไร ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องกลับมารักตัวเองเพื่อแปรเปลี่ยนตนเองให้ได้

ดิช นัท ฮันท์ ได้สร้างบรรยากาศแห่งสันติภาพได้ โดยการจัดกลุ่มเชื้อเชิญฝ่ายต่างๆเข้ามาร่วมปฏิบัติกับเราซึ่งบ่อยครั้งเมื่อเราอยู่บนโต๊ะแห่งการเจรจาเพื่อสันติภาพ เรามักจะกระตือรือร้นที่จะขอสนทนาถกเถียงเรื่องสันติภาพโดยทันที โดยที่ทั้งสองฝ่ายนั้นยังเต็มไปด้วยความลังเลสงสัย เต็มไปด้วยความโกรธ ความกลัว เขาไม่เชื่อมั่นไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน นั่นคือ เหตุผลทำให้เจรจาเพื่อสันติภาพไม่ประสบผลสำเร็จ ในทางพระพุทธศาสนาเมื่อเรามีการเจรจาสันติภาพเราไม่ควรปล่อยให้ฝ่ายต้องสนทนาถกเถียงในทันทีเพื่อช่วยให้ทั้งสองฝ่ายได้ผ่อนคลายความตึงเครียด ความเจ็บปวดในร่างกาย ความทุกข์ ความเจ็บปวดในความรู้สึกของเขาและพวกเราในชุมชนสังฆะแห่งการปฏิบัติทั้งหลาย เมื่อรู้วิธีที่จะเจริญสติตามลมหายใจอย่างมีสติ เราก็สามารถที่จะยืนอยู่ตรงนั้นเพื่อที่จะหยิบบิ้นพลังแห่งสติ พลังแห่งความสงบสุขให้กับเขา เราสามารถที่จะหยิบบิ้นการฝึกปฏิบัติการทำร่างกายให้สงบ ทำความรู้สึกให้สงบ เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความรู้สึกสงบลงในร่างกายและในความรู้สึกแล้ว เราจึงเชิญทั้งสองฝ่ายฝึกการฟังด้วยความกรุณา แน่แน่นอนว่าทั้งสองฝ่ายนั้นมีความทุกข์อย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายสนับสนุนหรือฝ่ายคัดค้าน ซึ่งเรา ต้องการเวลาอย่างน้อยหนึ่งสัปดาห์หรือ 10 วัน เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสเล่าเรื่องราว พูดถึงเรื่องความทุกข์ที่พวกเขาได้รับ และหากเกิดความเข้าใจในทุกข์นั้นจริงทั้งสองฝ่ายจะมีความทุกข์น้อยลง เมื่อความกรุณาได้เกิดขึ้นในหัวใจของทั้งสองฝ่ายแล้ว การเจรจาสันติภาพจะเกิดขึ้นได้ง่ายมาก

ตามทัศนะของผู้เขียนในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกมมองสันติภาพตามแนวพุทธปรัชญาส่วนใหญ่และโดยทั่วไปหมายถึง ความสงบจากกิเลสมีความสุข ไร้สงครามและความขัดแย้ง ไม่มุ่งหวังเอาชนะ คือ การระงับ โทสะ โมหะ โลภะด้วยการให้ ทาน ศีล ภาวนา ในความหมายของสันติภาพตามแนวคิดของ ดิช นัท ฮันท์ นั้นมีความสอดคล้องกันในหลักของ

ไตรสิกขา ตามแนวพระไตรปิฎกและนักปราชญ์ไทย คือการเจริญสติการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในปัจจุบันขณะเป็นเรื่องที่น่ายินดีเรื่องหนึ่ง เราสามารถที่จะมีความสุขได้ ณ ขณะนี้ การฝึกอานาปานสติ จะช่วยให้เราดูแลร่างกาย ความรู้สึกและการรับรู้ของเรา เมื่อพวกเราอยู่รวมกันเป็นชุมชนและปฏิบัติตามคำสอนด้วยการนั่งสมาธิร่วมกันเพื่อสงบ ใจ และความรู้สึก เท่ากับเราสร้างพลังแห่งสันติภาพเพื่อส่วนรวม ทำงานร่วมกันเป็นสังฆะประกอบกิจกรรมต่างๆ อย่างมีสติ พลังแห่งสติ สมาธิ ปัญญา จะถูกสร้างขึ้นและหล่อเลี้ยงอย่างต่อเนื่อง เราทุกคนเป็นผู้ร่วมสร้างสันติภาพ เราช่วยตัวเราและโลกของเราด้วยใจของเรา ซึ่งมีความแตกต่างจากสันติภาพของโลกตะวันตกและมหาดมคะคานธี รวมถึง โจฮัน กัลตุง ที่ใช้หลักของการเจรจาไกล่เกลี่ยและหลักอหิงสา อันเป็นสันติภาพที่เกิดภายนอกที่แก้ปัญหาได้เฉพาะบางพื้นที่และอาจเกิดความขัดแย้งขึ้นใหม่ได้ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ทำตามพันธะสัญญาตกลงการสร้างสันติภาพของท่าน ดิซ นัท ฮันท์ มีความคล้ายคลึงกับนักปราชญ์ของไทยโดยอิงหลักของไตรสิกขาซึ่งเป็นแนวทางสันติภาพในพระไตรปิฎก โดยพระพุทฺธ ไขษณาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่าพัฒนามนุษย์นั้นคือการศึกษาซึ่งได้แก่ สิกขา นั่นเอง ในพระพุทฺธศาสนานั้นมีวิธีการต่างๆ ในการที่จะฝึกสันติหรือศึกษาสันตินี้ได้อยู่เสมอ เราจึงควรนำเอาวิธีการเหล่านี้มาใช้สร้างสันติให้เกิดขึ้นในใจคือ การศึกษาอันที่จะทำให้บรรลुวัตถุประสงค์ตามความคาดหวังที่ชื่อว่า สันติภาพ แก้ไขเจกบุคคลและสังคม โดยเราต้องมาพัฒนาแก้ไขปัญหาของการศึกษา เพื่อให้มีการศึกษาที่ถูกต้องตามหลักของ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เป็นการศึกษาถูกต้องเที่ยงแท้ที่เป็นตัวขจัดปัญหา เมื่อมีการศึกษาที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง เราก็จะเข้าถึงความจริงแท้ คือ ความจริงที่เป็น ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เป็นมนุษย์ที่สุดประเสริฐ ไม่เบียดเบียนผู้ใด

บทสรุป

ในทัศนะของผู้เขียนมองว่าการสร้างสันติภาพเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ง่ายเลย เนื่องจากอุปสรรคพื้นฐานทางความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จึงมีแนวคิดที่สันติภาพจะเกิดขึ้นได้ ต้องเริ่มที่ตัวเราเองเป็นอันดับแรก คือ การ ลด ละ เลิก ความอยากได้ อยากเป็น อยากมี อยากเสพ เช่น เมื่อเลิกสูบบุหรี่สันติภาพย่อมเกิดขึ้นกับปอดของเรา หรือเลิกดื่มเหล้าสันติภาพก็จะเกิดกับไต สุขภาพร่างกายย่อมดีขึ้นตามมา ดังนั้น ถ้าเราไม่สร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นกับตนเองได้การสร้างสันติภาพกับคนรอบข้างและสังคมย่อมเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม

สิ่งที่แตกต่างระหว่าง โยฮัน กัลตุง คานธี ดิช นัท ฮันท์ คือ วิธีการของท่านที่เห็นเป็นรูปธรรม คือการสร้างสันติภาพภายใน สันติภาพภายนอก และเมื่อมองไปยังวิธีการสร้างสันติภาพของ โยฮัน กัลตุง และท่านอื่นๆ ผู้เขียน มองว่าเป็นเพียงเพื่อการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อบรรลุผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นเจรจาผ่านบุคคลที่สามบนโต๊ะเจรจานั้นเป็นเพียงแค่การยุติความรุนแรง ซึ่งไม่ใช่การสร้างสันติภาพที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เพราะว่าสิ่งที่สั่นคลอนสันติภาพทั้งภายในและภายนอกมีเหตุปัจจัย 5 ประการ ดังนี้ 1. ภัยพิบัติทางธรรมชาติ 2. โรคระบาด โรคติดต่อที่ร้ายแรง 3. ภาวะความรุนแรง สงคราม 4. ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และการเมือง 5. ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาและด้อยโอกาสในการพัฒนา มหันตภัยทั้ง 5 ประการนี้ ล้วนแล้วแต่เกิดจากความอยากรู้ อยากรูเป็น อยากรู้ได้ ที่ไม่สิ้นสุดเพราะความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดนี้เอง ทำให้สิ่งเหล่านี้ตามมาและท้ายที่สุดมนุษย์ก็จะเป็นผู้ถูกลดโทษเสียเอง เหตุเพราะบรรดาสัตว์โลกทั้งปวงย่อมมีปฐมแห่งธรรมหรืออริยชาติติดตัวมาแต่เกิด คือ ความไม่รู้ในอริยสัจ ย่อมเกิดเจตนาที่จะกระทำการต่างๆ ขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่ง ลาภ ยศ สรรเสริญในโลกแห่งมายา คือ การทำสิ่งไม่ดี หรืออกุศลกรรม จึงได้รับผลแห่งการกระทำในสิ่งนั้น นานาประการสิ่งเหล่านี้จึงขึ้นอยู่กับการอ่านที่จะคิดพิจารณาเลือกเดินบนทางสามแพร่งนี้

องค์ความรู้ใหม่

แนวคิดสันติภาพจะเกิดขึ้นได้ ต้องเริ่มที่ตัวเราเองเป็นอันดับแรก คือ การ ลด ละ เลิก ความอยากรู้ อยากรูเป็น อยากรู้ได้ อยากรู้เสีย

References

- Johan Galtung. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 43.
- Martin Luther King, Jr. (2005). How the world is proving Martin Luther King right about nonviolence. *Online*. Retrieved December 18, 2018. from: <https://www.nonviolent-conflict.org/wp-content/uploads/2018/07/MLK-Right-Nonviolence-Thai-full.pdf>
- Phramaha Hansa Dhammhaso. (2017). An Anaylysis of Mahatama Gandi's Khanti in Peace Building. *Journal of MCU Peace Studies*, 5 (Special), 377-386.

Phraphōnmamangkhlāchān (Lūangphō panyā nantha phikkhu). (1993). Base of life . *Online*. Retrieved December 3, 2018. from: <http://www.dhammajak.net/board/viewtopic.php?t=10721>